

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 67 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-48**

2026 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. kovo 20 d. vakarinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-25), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Pritarti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 67 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-48 (toliau – Įstatymo projektas) siekti, kad valstybinis švietimo finansavimas būtų skaidresnis, neatsietas nuo požiūrio į švietimą kaip viešąjį interesą ir socialinę misiją, tačiau nepritarti Įstatymo projekte siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms dėl šių priežasčių:

1. Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad mokymo lėšos priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programoms, taip pat formaliojo švietimo programas papildantiems ir mokinių saviraiškos poreikius tenkinantiems šių programų moduliams vaikų neformaliojo švietimo mokyklose finansuoti iš valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams skiriamos ne visoms nevalstybinėms mokykloms, bet tik tom, kurios yra viešieji juridiniai asmenys. Šis pasiūlymas grindžiamas tuo, kad skirtingai nuo viešųjų juridinių asmenų, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus, privačiųjų juridinių asmenų tikslas – tenkinti privačius interesus, todėl jų finansavimas valstybės lėšomis prieštarauja požiūriui į švietimą kaip į viešąjį interesą ir socialinę misiją ir vis labiau įsigali požiūris į švietimą kaip verslo šaką. Pagal siūlomą reglamentavimą, mokymo lėšų iš valstybės biudžeto negalės gauti mokyklos, kurių teisinė forma yra uždaroji akcinė bendrovė, mažoji bendrija, individuali įmonė.

Viešuosius interesus gali tenkinti ne tik viešieji juridiniai asmenys. Privatieji juridiniai asmenys, vykdydami tokią pačią švietimo veiklą, kokią vykdo viešieji juridiniai asmenys, prisideda prie viešojo intereso tenkinimo ir socialinės misijos vykdymo taip pat kaip ir viešieji juridiniai asmenys.

2. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nevalstybinės mokyklos (ir viešieji, ir privatieji juridiniai asmenys) yra integrali švietimo sistemos dalis. Švietimo įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad švietimo teikėjų tinklą sudaro valstybinės, savivaldybių ir nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos, neformaliojo švietimo mokyklos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Pagal Švietimo įstatymo 28 straipsnio 9 dalį, valstybė ir savivaldybės sudaro sąlygas steigti ir veikti nevalstybinėms mokykloms. Pagal Švietimo įstatymo 29 straipsnio 1 dalį, asmuo turi teisę rinktis valstybinę, savivaldybės ar nevalstybinę mokyklą ir ją keisti. Pagal Švietimo įstatymo 29 straipsnio 5 dalį, priėmimo į nevalstybinę mokyklą, vykdančią formaliojo ir (ar) neformaliojo vaikų švietimo programas, tvarką nustato savininkas (dalyvių susirinkimas), vadovaudamasis šio įstatymo nustatytais priėmimo į atitinkamas programas reikalavimais.

Švietimo įstatyme švietimo teikėjai neskirstomi į viešuosius ir privačiuosius juridinius asmenis, nes įstaigų teisinė forma neturi reikšmės valstybės reguliuojamiems švietimo veiklos aspektams (ugdymo turiniui, prieinamumui, kokybei ar kitiems), todėl nėra pagrindo taikyti ir skirtingas ugdymo reikmių finansavimo sąlygas. Mokymo lėšos ugdymo reikmėms tenkinti iš valstybės biudžeto skiriamos ne pagal įstaigos steigėją ar teisinę formą, bet pagal mokinių skaičių ir ugdymo programą, nepriklausomai nuo to, kokios teisinės formos juridinis asmuo tą ugdymo programą įgyvendina.

3. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnį, asmenims iki 16 metų mokslas privalomas. Pagal Švietimo įstatymo 2 straipsnio 23 dalį, sąvoka „privalomasis švietimas“ yra apibrėžta kaip Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvoje, ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas iki 16 metų pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas. Siekiant sudaryti sąlygas šioms nuostatomis įgyvendinti, šiuo metu garantuojamas kiekvieno mokinio ugdymo reikmių finansavimas iš valstybės biudžeto, nepriklausomai nuo to, kokioje mokykloje asmuo mokosi pagal minėtas programas. Atsisakiusi skirti valstybės finansavimą daliai mokyklų (mokykloms, kurios pagal teisinę formą priskiriamos privatesiems juridiniams asmenims), valstybė nevykdys pareigos užtikrinti privalomą mokslą asmenims, pasirinkusiems šias mokyklas.

4. Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, 2025–2026 mokslo metais veikia 234 nevalstybinės mokyklos, kuriose pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir (arba) vidurinio ugdymo programas ugdomi 28 479 mokiniai, iš jų 160 viešųjų juridinių asmenų (viešosios įstaigos, asociacijos, labdaros ir paramos fondai), kuriuose ugdomi 26 808 mokiniai, ir 74 privatieji juridiniai asmenys (uždarnosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos, individualios įmonės), kuriuose ugdoma 8 540 mokinių. Šioms mokykloms finansuoti 2026 metams numatyta 149,6 mln. eurų (įskaitant ir finansavimą, skirtą mokiniams, besimokantiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą), iš jų viešiesiems juridiniams asmenims – 113,4 mln. eurų, privatesiems juridiniams asmenims – 36,2 mln. eurų. Jei šiuo metu būtų taikomas Įstatymo projekte siūlomas reglamentavimas, lėšos iš valstybės biudžeto specialųjų tikslinių dotacijų ugdymo reikmėms finansuoti nebūtų skiriamos 8 540 mokinių, pasirinkusių mokyklas, kurių teisinė forma yra uždaroji akcinė bendrovė, mažoji bendrija ar individuali įmonė.

Pagal Įstatymo projekte siūlomą reglamentavimą, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas vykdančių mokyklų, kurios yra viešieji juridiniai asmenys, ir atitinkamų mokyklų, kurios yra privatieji juridiniai asmenys, mokinių finansavimo sąlygos skirsis. Konstitucijos 29 straipsnyje yra įtvirtintas asmenų lygybės principas. Toks diferencijuotas teisinis reguliavimas, kuris nėra objektyviai pagrįstas, t. y. jeigu tarp asmenų nėra objektyvių padėties skirtumų, jeigu juo nėra siekiama konstituciškai pagrįstų, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba nėra proporcingumo tarp taikomų priemonių ir siekiamo tikslo, vertinamas kaip diskriminacinis. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2017 m. sausio 25 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai). Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą asmenų lygiateisiškumo principą, Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad šis principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* 2015 m. vasario 6 d., 2022 m. birželio 17 d., 2023 m. gruodžio 28 d. nutarimai).

Mokinių ugdymo skirtumai skirtingos teisinės formos mokyklose, vykdančiose priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas, nėra tokio pobūdžio ir apimtys, kad jais galėtų būti grindžiamas skirtingas mokinių ugdymo finansavimo reguliavimas.

Įstatymo projekte siūlomas reglamentavimas neatitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinto pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principo, reiškiančio, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų.

5. Įstatymo projekte siūlomos priemonės paveiks mokyklų, priskiriamų privatesiems juridiniams asmenims, ūkinės veiklos sąlygas ir konkurencingumą (mokyklos, priskiriamos viešiesiems juridiniams asmenims, atsidurs privilegijuotoje padėtyje mokyklų, nepriskiriamų viešiesiems juridiniams asmenims, atžvilgiu).

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konstitucijos 40 straipsnio 2 dalį įstatymų nustatyta tvarka gali būti steigiamos nevalstybinės mokymo ir auklėjimo įstaigos. Pagal Konstitucijos 40 straipsnio 2 dalį įstatymų leidėjas, reguliuodamas nevalstybinių mokymo ir auklėjimo įstaigų steigimą bei veiklą, turi derinti Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą valstybės pareigą reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, su Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva (Konstitucinio Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

Dėl šiame punkte išvardytų priežasčių siūlomas reglamentavimas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinto tikslingumo principo, reiškiančio, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis, ir 2 punkte įtvirtinto teisėkūros proporcingumo principo, reiškiančio, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti.

6. Siūlomas reglamentavimas neatitinka Europos Sąjungos teisės aktų. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje preambulės 38 konstatuojamoji dalis nustato, kad juridinių asmenų sąvoka, kaip apibrėžiama Sutarties nuostatose dėl įsisteigimo, subjektams leidžia pasirinkti teisinę formą, kuri, jų manymu, yra tinkama veiklai vykdyti. Švietimo paslaugoms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ir Direktyva 2006/123/EB, kurios 15 straipsnio 2 dalis įpareigoja valstybes nares patikrinti, ar pagal jų teisės sistemą teisei teikti paslaugas ar paslaugų teikimo veiklai vykdyti taikomas kuris nors iš šioje dalyje nustatytų nediskriminacinių reikalavimų – *inter alia* įsipareigojimas turėti tam tikrą teisinę formą. Atitinkamai Direktyvos 2006/123/EB 15 straipsnio 3 dalis, iš esmės kodifikuojanti Teisingumo Teismo praktiką Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo įtvirtintos įsisteigimo laisvės srityje, nustato pareigą valstybėms narėms patikrinti, ar nurodyti reikalavimai atitinka šias sąlygas: a) nediskriminavimas: reikalavimai neturi būti tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojantys pagal pilietybę arba pagal įmonės registruotos buveinės vietą; b) būtinybė: reikalavimai turi būti pateisinami svarbiais visuomenės interesais; c) proporcingumas: reikalavimai turi būti tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti; jais neturi būti reikalaujama daugiau, negu reikia tam tikslui pasiekti; ir turi būti neįmanoma pakeisti tokių reikalavimų kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis, kuriomis pasiekiamas toks pat rezultatas. Valstybės narės negali nustatyti jokių naujų Direktyvos 2006/123/EB 15 straipsnio 2 dalyje minėto pobūdžio reikalavimų, jeigu tokie reikalavimai neatitinka Direktyvos 2006/123/EB 15 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų sąlygų.

Įstatymo projekte siūlomos nuostatos neskirti finansavimo iš valstybės biudžeto mokykloms, kurios nėra viešieji juridiniai asmenys, tiesiogiai neapriboja juridinio asmens laisvės pasirinkti teisinę formą, tačiau taikomas mažiau palankus teisinis režimas netiesiogiai riboja tam tikrų juridinių asmenų formų pasirinkimą ir todėl toks reguliavimas yra netiesiogiai ribojantis įsisteigimo laisvę. Jis sudaro prielaidas diskriminuoti asmenis dėl jų pasirinktos mokyklos teisinės formos ir neigiamai veikia mokyklų, priskiriamų privatiesiems juridiniams asmenims, ūkinės veiklos sąlygas bei konkurenciją rinkoje. Atsižvelgiant į Direktyvoje 2006/123/EB nustatytą reguliavimą, Įstatymo projektas turėtų būti pagrįstas, atskleidžiant nustatomo reguliavimo būtinybę (pateisinimą svarbiais visuomenės interesais) ir proporcingumą (tinkamumą siekiamam tikslui įgyvendinti; taip pat tai, kad nėra reikalaujama daugiau, negu reikia tam tikslui pasiekti, ir kad tikslo negalima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis). Nesant tokio pagrindimo, Įstatymo projektas neatitinka Direktyvos 2006/123/EB 15 straipsnio 3 dalyje nurodytų sąlygų.

7. Siūlomas reglamentavimas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte įtvirtinto teisėkūros sistemiškumo principo, reiškiančio, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, o įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliojusių kartu su įstatymu ar atskirais jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina:

7.1. Įstatymo projekte siūlomas pakeitimas nedera su Švietimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalimi, kurioje formaliojo švietimo programų finansavimo principai valstybinėse, savivaldybių ir

nevalstybinėse mokyklose nėra diferencijuojami pagal tai, ar įstaiga yra viešasis juridinis asmuo, ar nėra;

7.2. Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, 2025–2026 mokslo metais veikia 57 mokyklos, kurios pagal teisinę formą priskiriamos privatiesiems juridiniams asmenims (uždarnosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos ir individualios įmonės), vykdančios ne tik priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ar vidurinio ugdymo programas, bet ir ikimokyklinio ugdymo programą. Vadovaujantis Švietimo įstatymo 67 straipsnio 9 dalimi, šioms mokykloms ikimokyklinio ugdymo programoms įgyvendinti skiriama mokymo lėšų iš valstybės biudžeto. Pagal siūlomą reglamentavimą, minėtose mokyklose vienoms ugdymo programoms (ikimokyklinio ugdymo) finansavimas iš valstybės biudžeto bus skiriamas, o kitoms (priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo) – ne.

Ministras Pirmininkas

Švietimo, mokslo ir sporto ministras